

PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII DURABILE A TURISMULUI ROMÂNESC

Asistent univ. drd. **Carmen Boghean**

Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, România

Abstract

The tourism sector constitutes one of the most important sources of wealth of nations regardless of their level of development. For many developing countries, in particular the least developed countries, small economies and island states, tourism is probably the only economic sector, which provides concrete and quantified growing trading opportunities, and therefore, it is for them one of the fundamental pillars of their economic development. Since, tourism plays an important role in the improvement standards of living and rising people above the poverty threshold, it has become a platform to transform the vicious circles of misery, into virtuous circles towards productive transformation, welfare and improvement of human capital.

Key words: human capital, tourism, wealth of nations.

JEL classification: Q01, Q26, Q56.

1. INTRODUCERE

În procesul actual de instituționalizare a noilor structuri organizatorice din turismul românesc, s-a omis introducerea în discuție a unei concepții clare de dezvoltare în perspectivă a turismului.

În teoria și practica reformei din turismul românesc, introducerea conceptului de "dezvoltare durabilă" ar avea capacitatea de a ne permite o evaluare corectă a nivelului real de evoluție turistică la care ne situăm și stabilirea unor elemente necesare de evaluare și fundamentare anticipată a perspectivei.

Conceptul de dezvoltare durabilă incumbă performanțe pe trei planuri:

- de ordin economic - creșterea gradului de exploatare și valorificare a resurselor;
- de ordin ecologic - reciclarea, evitarea degradării mediului, reducerea sustragerii terenurilor din circuitul agricol;
- de ordin social - creșterea numărului locurilor de muncă, practicarea unei meserii tradiționale, atragerea populației în practicarea turismului, ca măsuri de regenerare fizică, psihică, etc.

Conceptul de turism durabil este legat de procesul de creștere a populației, a nivelului său de trai și a capacității de suport a mediului natural.

Strategia de realizare a unui turism durabil presupune: respect și grijă față de modul de viață al

comunității umane, creșterea nivelului de viață a habitatelor umane, conservarea bio - ecosistemului Terrei, a bio-diversității acesteia, reducerea exploatarei resurselor epuizabile și păstrarea capacității de susținere a Terrei, schimbarea atitudinii individuale în favoarea dezvoltării durabile, posibilitățile comunităților de a-și păstra propriul mediu ambiant, paralel cu realizarea cadrului național pentru dezvoltare și conservare integratoare.

În condițiile încorporării principiilor dezvoltării durabile în strategia de dezvoltare a României, valorificarea superioară a resurselor turistice se impune cu pregnanță. Aceasta presupune atât o valorificare complexă și eficientă în contextul unui "turism intensiv", cât și o protejare și conservare a resurselor turistice, multe dintre ele epuizabile într-un viitor apropiat.

Sistemul economiei de piață și stilul de viață tind să creeze un mediu omogen, iar tradițiile culturale strict legate de resurse locale și de nevoile reale impuse de factorii naturali au un rol important în păstrarea sănătății, a diversității parametrilor ecologici naturali. De aceea, dezvoltarea durabilă trebuie să prezinte anumite soluții, modele de dezvoltare alternative, tehnici curate, nepoluante, schimbarea modelelor de producție și de consum actuale care contribuie la distrugerea echilibrelor geochimice ale Terrei.

Pe termen lung, costurile financiare pentru susținerea unui turism durabil pot apărea ca fiind ridicate, iar costurile ulterioare pentru refacerea ecologică sunt mult mai mari, iar de multe ori efectele negative asupra naturii sunt ireversibile.

Obiectivele strategice sunt acele stimulente oferite de către guvern pentru dezvoltări turistice care prezintă instrumente folosite în realizarea obiectivelor stabilite prin politica dezvoltării durabile în domeniul turismului.

Principalele obiective politice în cadrul strategiei de turism sunt:

- dezvoltarea unui sector turistic, care sub toate aspectele și la toate nivelurile, să se situeze la o calitate ridicată și nu neapărat la costuri ridicate;
- încurajarea folosirii turismului în schimburile culturale și economice;
- repartizarea beneficiilor turismului atât direct, cât și indirect;
- conservarea resurselor naturale și culturale ca parte și premise ale dezvoltării turismului, care să reflecte tradițiile locale;
- acordarea unui larg sprijin sectoarelor unde se intersectează turismul local cu cel

internațional prin politici și programe de dezvoltare și printr-un sistem de facilități financiar-economice;

- maximizarea încasărilor valutare pentru a asigura excedentul balanței de plăți;
- atragerea turiștilor cu posibilități financiare ridicate;
- creșterea populației ocupate, în general, și în mod deosebit direct sau indirect în turism;
- încurajarea regiunilor periferice prin creșterea veniturilor și a populației ocupate și de aici oprirea emigrației.

Orice plan de acțiune trebuie să includă pe lângă arealul protejat și regiunea înconjurătoare și integrarea pe cât posibil în strategia națională a dezvoltării durabile a turismului. Această elaborare a planurilor se bazează pe o largă cooperare între ecologi, organizatori în turism și populația locală, iar planurile respective includ următoarele:

- stabilirea clară a scopurilor de protecție, discuții și acorduri privind scopurile dezvoltării durabile a turismului cu alți parteneri;
- inventarierea resurselor naturale și culturale ce pot fi utilizate ca potențial turistic, cu analiza informațiilor obținute;
- alcătuirea unor echipe de lucru cu populația locală, cu organizații regionale sau locale, guvernamentale/ nonguvernamentale interesate în dezvoltarea turismului;
- aprecierea capacității de susținere a diferitelor părți ale zonelor protejate la nivelul standardelor de mediu;
- identificarea valorilor și posibilităților care stau la baza turismului durabil;
- acordarea de consultanță în activitățile turistice care să fie compatibile cu nevoia de protejare a arealelor sensibile natural;
- nevoia unui management specific, astfel ca zonarea și selecția să fie legate de interpretare și educație;
- politica de stabilire a căilor și mijloacelor de circulație și dezvoltare a sistemelor de transport durabile;
- expunerea completă a strategiei promoționale și de comunicare pentru promovarea ideii de areale protejate în managementul tehnic al noilor produse turistice;
- stabilirea programelor de monitorizare a tuturor arealelor protejate, privind vizitarea și revizuirea planurilor de dezvoltare cu menținerea standardelor de mediu.

• Turismul trebuie să fie durabil astfel prejudiciile activităților turistice asupra mediului, care vor avea un impact negativ asupra societății, vor tinde să distrugă însăși baza pe care s-a clădit prosperitatea acestui sector.

În ceea ce privește rolul statului în asigurarea durabilității turismului, politicile guvernelor în materie de dezvoltare și promovare a turismului trebuie să fie axate pe următoarele elemente:

– crearea unui cadru politic global vizând dezvoltarea durabilă a turismului;

– un plan director, delimitând zonele prioritare ce urmează a fi puse în valoare, cu determinarea tipului produselor turistice adaptabile la condițiile fiecărei zone și cu luarea în considerare a capacităților optime ale structurilor de primire turistică;

– o reglementare concisă și rațională relativ la amenajarea turistică a teritoriului, care trebuie riguros aplicată.

– o politică de investiții și de incitații pentru atragerea investitorilor care să țină cont de exigențele durabilității;

– elaborarea normelor și reglementărilor specifice sectorului turismului și controlarea lor pentru a menține nivelurile dorite ale calității mediului și ale calităților prestațiilor turistice.

Sectorul privat poate și este chemat să contribuie la asigurarea durabilității turismului. În acest scop, întreprinderile private trebuie să integreze în deciziile lor criteriile economice, sociale, culturale și ecologice referitoare la investiții, gestiune, marketing și resurse umane. De datorita sectorului privat este :

– să evalueze cu precauție repercusiunile posibile ale planurilor de investiții asupra mediului;

– să conceapă strategii vizând reducerea la minimum a riscurilor și efectelor negative ale planurilor de investiții asupra mediului natural și asupra comunităților locale;

– să elaboreze și să aplice programe vizând reducerea la minimum a consumului de resurse și a producției de deșeuri, maximizând calitatea produselor turistice;

– să subordoneze activitățile lor intereselor generale de gestionare a mediului;

– să respecte norme și reglementări legale, naționale și internaționale referitoare la calitatea mediului.

În ceea ce privește asociațiile profesionale și organizațiile non - guvernamentale, ele trebuie să promoveze la rândul lor aceste criterii în cercul membrilor ce le compun.

Procesul de lărgire a Uniunii Europene, prin integrarea unor țări caracterizate prin grade de dezvoltare diferite impune cu acuitate creșterea preocupărilor în domeniul dezvoltării regionale. Pornind de la orientările manifestate în plan internațional și în contextul aderării la Uniunea Europeană, în ultimii ani România a făcut eforturi pentru crearea cadrului legislativ și instituțional propice dezvoltării regionale. Importanța deosebită care trebuie acordată problematicii dezvoltării regionale se datorează impactului aderării asupra creșterii economice și ocupării forței de muncă, respectiv existența unor factori favorizanți (deschiderea unor noi piețe, extinderea cooperării

internaționale, folosirea avantajului comparativ), dar și existența riscului de creștere a ratei șomajului datorită intensificării competiției și creșterii presiunilor de ajustare a sectoarelor sensibile.

Dezvoltarea regională este un parteneriat între administrație, economie și comunitate. Principalele domenii vizate de politicile regionale sunt: dezvoltarea întreprinderilor, piața forței de muncă, atragerea investițiilor, transferul de tehnologie, dezvoltarea sectorului IMM-urilor, îmbunătățirea infrastructurii, calitatea mediului înconjurător, dezvoltarea rurală, sănătate, educație, învățământ, cultură.

Obiectivele de bază ale politicii de dezvoltare regională sunt următoarele:

- diminuarea dezechilibrelor regionale existente prin stimularea dezvoltării echilibrate, recuperarea accelerată a întârzierilor în domeniul economic și social a zonelor mai puțin dezvoltate, ca urmare a unor condiții istorice, geografice, economice, sociale, politice, precum și preîntâmpinarea producerii de noi dezechilibre;

- corelarea politicilor sectoriale guvernamentale la nivelul regiunilor prin stimularea inițiativelor și prin valorificarea resurselor locale și regionale, în scopul dezvoltării economico-sociale durabile și al dezvoltării culturale a acestora;

- stimularea cooperării interregionale, interne și internaționale, transfrontaliere, inclusiv în cadrul euroregiunilor, precum și participarea regiunilor de dezvoltare la structurile și organizațiile europene care promovează dezvoltarea economico-socială și instituțională a acestora, în scopul realizării unor proiecte de interes comun, în conformitate cu acordurile internaționale la care România este parte.

Păstrarea tuturor funcțiilor turistice ale parcurilor naționale, ale rezervațiilor biosferei trebuie să aibă la bază elaborarea unor planuri de dezvoltare turistică care să nu se limiteze la aceste spații naturale și să se înscrie într-un context regional mai larg.

Acțiunile izolate de amenajări parțiale exclud realizarea unui turism durabil. Toate dotările și echipamentele turistice se vor realiza într-un stil în deplină armonie, cu mediul local, prin utilizarea unor materiale de construcție locale, tradiționale. Vor trebui dezvoltate mijloace de transport cât mai silențioase, non-poluante, prin utilizarea unor surse de energie alternative.

Se impun, pentru viitor, tipuri de vacanțe care cer cheltuieli energetice reduse, care să exploateze la minimum resursele existente și care să contribuie la conservarea și protecția mediului. Educația turiștilor și a populației locale despre dezvoltarea durabilă are un rol foarte important adoptându-se treptat un mod de viață comparabil cu cel occidental în ceea ce privește protecția mediului, lucru deosebit de util pentru cerințele de dezvoltare a generațiilor următoare.

Respectarea acestor minime cerințe cere o angajare politică, economică, a tuturor factorilor interesați de dezvoltarea turismului, realizarea unui sprijin financiar real, deschiderea colaborărilor între organismele internaționale, naționale și locale. Astfel se poate realiza un turism bazat pe dezvoltarea durabilă eficient cu rezultate bune pentru viitor. Dezvoltarea durabilă în turism se poate realiza, în cea mai mare măsură, prin resursele economico-financiare proprii ale agenților economici cu capital de stat, privat și mixt, ca și prin atragerea capitalului străin. Aceste surse vor fi folosite pentru dezvoltarea și modernizarea bazei materiale turistice, ridicarea calității și diversificarea prestațiilor turistice, inclusiv pregătirea personalului din domeniul turismului, precum și pentru acțiuni promoționale ale ofertelor turistice românești.

Sprijinul statului și administrațiilor publice locale prin alocarea de fonduri bugetare este necesară în extinderea și modernizarea infrastructurii turistice rară de care nu se poate realiza progresul turismului românesc. Acest sprijin este necesar pentru dinamizarea dezvoltării generale a turismului, în sensul asigurării unui sistem de pârghii și mecanisme economico-financiare și de facilități acordate atât întreprinzătorilor din domeniul turismului, cât și turiștilor.

2. MODUL DE REALIZARE A TURISMULUI DURABIL ÎN ZONELE NATURALE DE INTERES TURISTIC

Turismul durabil are la bază o acțiune comună de parteneriat, între factorii chemați să ia principalele decizii privind realizarea acestui deziderat.

Planurile de acțiune comune privind dezvoltarea durabilă a turismului în zonele naturale protejate presupun cunoașterea și rezolvarea următoarelor probleme:

- stabilirea clară a scopurilor de protecție pentru fiecare zonă naturală protejată sau nu, cu participarea specialiștilor și a tuturor celor interesați în valorificarea turistică a acestora;

- inventarierea tuturor particularităților naturale și culturale, ce pot constitui baza potențialului turistic și analiza tuturor informațiilor obținute;

- identificarea tuturor valorilor și găsirea tuturor posibilităților ce pot sta la baza turismului durabil în zone naturale turistice;

- aprecierea capacităților de susținere a diferitelor areale componente a zonelor naturale turistice, pentru asigurarea calității la nivelul standardelor internaționale;

- urmărirea și analiza pieței interne și internaționale și a cerințelor turistice pentru diversificarea și dezvoltarea activităților turistice;

– acordarea unei consultanțe de specialitate, în sprijinirea agenților de turism sau economici, interesați în dezvoltarea de activități care să fie compatibile cu politica națională locală de protecție a mediului;

– inițierea în zonele naturale protejate a unui nou produs turistic pe baza amplificării rolului educațional, didactic și științific;

– necesitatea unui management științific, în funcție de zonarea interioară a parcurilor naționale;

– existența unui management adecvat dezvoltării sistemelor de transport durabile; expunerea completă a strategiei promoționale și de comunicare pentru promovarea ideii de zonă naturală protejată;

– analiza gradului de exploatare a resurselor cu luare în considerație a cerințelor de protecție;

– realizarea condițiilor de transpunere în practică a planurilor de amenajare și valorificare economică complexă.

În prezent, turismul practicat în zonele naturale, precum și în parcurile naționale și rezervații ale biosferei, în țările europene dezvoltate, nu întrunește atributele unui turism durabil.

Principiile prezentate stau la baza proiectelor de amenajare și valorificare turistică a zonelor naturale protejate și au un rol foarte important pentru amenajarea turistică a parcurilor naționale din România, mai ales pentru a se evita laturile negative legate de exploatarea economică.

Viziunea sistemică a strategiei dezvoltării durabile a turismului românesc, în contextul ajustării structurale a întregii economii naționale, impune atenției faptul că turismul va deveni o ramură economică prioritară în interdependență organică cu celelalte ramuri și sectoare economico-sociale.

Elementul hotărâtor în plan științific și decizional îl constituie definirea unei concepții ferme, realiste privind valorificarea patrimoniului și obiectivele dezvoltării durabile a turismului într-o perspectivă mai apropiată sau mai îndepărtată.

Obiectivele generale ale dezvoltării turismului românesc, pentru trecerea la economia de piață se pot contura astfel:

– creșterea competitivității ofertei turistice prin valorificarea potențialului turistic, modernizarea și dezvoltarea bazei tehnico-materiale specifice;

– perfecționarea cadrului organizatoric și legislativ necesar dezvoltării unui turism competitiv;

– diversificarea și creșterea calității serviciilor turistice;

– schimbarea imaginii în Europa și în lume despre România, ca țară turistică;

– comercializarea produselor turistice românești pe piața internațională;

– asigurarea condițiilor pentru o practicare a turismului de către diverse categorii ale populației;

– dezvoltarea turismului pentru tineret;

– perfecționarea pregătirii profesionale a forței de muncă din turism.

În scopul realizării obiectivelor amintite este necesară însă aplicarea pe scară largă a cadrului legislativ creat în domeniu, precum și adoptarea unor noi reglementări juridice, cum ar fi: Legea turismului, Legea creditului, Legea protecției consumatorului, ș.a.

În ceea ce privește efectele dezvoltării durabile se au în vedere:

1. *Efecte pozitive de ordin economic*-valoarea adăugată în turism este considerabilă și datorită faptului că importul de materii prime pentru această ramură este nesemnificativ; nu este o ramură energo - intensivă; utilizează în mare măsură materii prime autohtone practic inepuizabile; permite transferarea în valută a unor produse neexploatabile pe altă cale.

În etapa de formare a capitalului o parte din nevoile de valută convertibilă pot fi satisfăcute prin turism, relativ repede și cu eforturi minimale. Cursul de revenire în turism este avantajos comparativ cu alte ramuri, pentru că realizându-se un export invizibil (în interiorul țării) produsele turistice nu se mai încarcă cu cheltuieli de ambalare, transport, asigurare și nu sunt grevate de taxe vamale. Turismul prezintă o parte însemnată a consumului intern antrenând, direct sau indirect, importante cantități de produse industriale prin aplicarea desfacilor de mărfuri cu amănuntul și prestațiilor de servicii.

2. *Efecte favorabile de ordin social*-creșterea calității vieții prin mutațiile macro-structurale generate de dezvoltarea turismului cu următoarele efecte scontate :

– asigurarea condițiilor ca largi categorii sociale ale populației să fie integrate într-o formă de activitate turistică;

– îmbunătățirea condițiilor de trai în toate zonele turistice, efectele fiind resimțite la nivelul turismului și al populației rezidente;

– prevenirea sau înlăturarea efectelor de stres resimțite de populație în condițiile de creștere considerabilă acestuia în perioada actuală;

– schimbarea mentalității oamenilor cu privire la relațiile dintre sat și oraș, la caracterul benefic al impactului între culturile celor două medii de viață, la necesitatea participării la diferite acțiuni turistice care nu vor trebui considerate ca un "lux", ci ca o necesitate de viață.

3. *Efecte ecologice scontate* - dezvoltarea conștiinței ecologice a populației;

– sporirea atractivității resurselor turistice;

– limitarea accesului turistic de masă în unele zone ecologice sensibile (rezervații ale biosferei, parcuri naturale și naționale);

– diminuarea efectelor distructive rezultate din activitatea economică sau circulația turistică necontrolată asupra resurselor turistice.

Acceptarea ideii dezvoltării durabile a turismului românesc nu întâmpină obstacole de fond. Dificultatea constă în precizarea elementelor operaționale adaptate actualei perioade de tranziție.

În România o atenție deosebită se acordă programului de restructurare și dezvoltare durabilă a formelor de turism.

Procesul de restructurare a turismului, conceput ca sistem, are o reușită condiționată de capacitatea de sincronizare a respectivului proces la nivelul subsistemelor componente: subsistemul social, subsistemul regional și subsistemul managerial-educational. Acest proces are ca direcții de acțiune:

Revizitarea turismului balnear-se impune atenției prin necesitatea unor acțiuni complexe de modernizare a stațiilor lansate în turismul internațional, de dezvoltare a spațiilor de cazare și a bazelor de tratament și crearea unor noi stațiuni de interes local care să valorifice factorii naturali de cură și tratament tradițional.

Orientarea investitorilor români și străini pentru realizarea de noi obiective turistice în zona montană în stațiunile de odihnă și de sporturi de iarnă, dar și în zone noi din Munții Apuseni, Călimani, Făgărașului, Retezatului, etc. Studiile de valorificare în turism a zonelor montane au identificat posibilitatea de amplasare a unor noi stațiuni sau microstațiuni de altitudine, instalații de transport pe cablu, deschiderea unor noi trasee turistice montane.

Dezvoltarea accentuată a turismului cultural și automobilistic, deschiderea de noi itinerare turistice pentru valorificarea superioară a patrimoniului natural, istoric și cultural de care dispune țara noastră poate fi considerată o direcție prioritară de restructurare a turismului românesc.

Modernizarea infrastructurii stațiilor de pe litoralul românesc al Mării Negre și din Delta Dunării care presupune modernizarea și creșterea gradului de confort al unităților hoteliere al rețelelor de restaurante de pe litoral prin completarea funcțiilor și dotării acestora la nivelul criteriilor de clasificare pe stele. Este absolut necesar pe litoral să fie amenajate la început câteva unități de 4 - 5 stele de capacitate medie sau mică, să se dezvolte capacitatea

de cazare a stațiilor de pe litoral prin realizarea unei game diversificate de unități de tip pensiuni, vile, bungalo-uri, minihoteluri.

Diversificarea și restructurarea formelor de turism și ale programelor turistice.

Dezbaterea strategiilor sectoriale, care compun strategia de dezvoltare durabilă a turismului în România, trebuie să definească mai bine, elementele de eficientizare din punct de vedere ecologic a activităților economice, precum și problema reciclării, în vederea asigurării unei protecții mai eficiente a mediului înconjurător.

Analiza dezvoltării durabile implică o abordare sistematică a triadei economic-social - ecologic. O serie de specialiști adaugă încă o variabilă, respectiv sistemul tehnologic, atât din perspectiva creșterii eficienței în utilizarea resurselor, cât și a producerii de tehnologii și utilaje depoluante sau pentru protecția mediului înconjurător, toate acestea având efecte majore asupra dezvoltării turismului la nivel național.

BIBLIOGRAFIE

1. Candea Melinda, Bran Florina, (2001) *Spațiul geografic românesc: Organizare, amenajare, dezvoltare durabilă*, Editura Economică, București;
2. Cojocariu C., (2003) --. *Educația pentru dezvoltare durabilă, prin și pentru comunitate*, Editura Axa, Iași;
3. Cosmescu I., Nicula V., Țileagă C, (2004) *Diversitatea și calitatea serviciilor turistice: premisele dezvoltării economice durabile în bazinul Mării Negre*, Editura Constant, Sibiu;
4. Horner Susan, Swarbrooke John, (2004) *International Cases in Tourism Management*, Elsevier Butterworth - Heinemann, Amsterdam;
5. Mason P., (2003) *Tourism Impacts, Planning and Management*, Butterworth - Heinemann, Oxford, Boston;
6. Page, S. J. (2003) *Tourism Management: Managing for Change*, Butterworth - Heinemann, Oxford, Boston
7. Stănculescu Gabriela, Emilian Radu, Țigu Gabriela, (2000) - *Managementul turismului durabil în țările riverane Mării Negre*, Editura All Beck, București;